

Atodiad 1: Methodoleg Dechnegol

Cwmpas

Cafodd cwmpas adroddiad Sefyllfa Natur Gwent Fwyaf ei osod gan grŵp llywio'r prosiect fel rhywogaethau a ganfyddir o fewn ardal Gwent Fwyaf, ynghyd â chlustog o 2km ('ardal yr astudiaeth') o fewn amserlen 1970 i 2019.

Datblygwyd y rhestr o rywogaethau a gynhwyswyd mewn ymgynghoriad gyda'r grŵp llywio, arbenigwyr lleol a Phartneriaethau Natur Lleol yn ôl presenoldeb o fewn ardal yr astudiaeth, y data oedd ar gael a diddordeb lleol. Y nod oedd paratoi adroddiad sy'n adlewyrchu cymeriad yr ardal ac yn dangos sampl o rywogaethau yn amrywio o rai cyffredin i rai prin, mewn gwahanol grwpiau tacsonomig, ac o amrywiaeth o wahanol gynefinoedd.

Methodoleg

Cafwyd cofnodion rhywogaethau ar gyfer Gwent Fwyaf a'r rhan o'r parth clustog sydd o fewn Cymru gan Ganolfan Cofnodion Bioamrywiaeth De Ddwyrain Cymru a (SEWBRc) a Chanolfannau Cofnodion Amgylcheddol eraill yng Nghymru drwy Aderyn, a chofnodion o ran y parth clustog sydd yn Lloegr gan Ganolfan Cofnodion Ecolegol Caerloyw (GERC), Canolfan Cofnodion Biolegol Swydd Henffordd (HBRC) a'c Atlas Rhwydwaith Bioamrywiaeth Cenedlaethol (NBN). Cafwyd cofnodion ychwanegol ar gyfer rhai rhywogaethau gan Project Splatter a Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer holl ardal yr astudiaeth. Er bod NBN hefyd yn cynnwys Cymru, teimlid y byddai cyfuno cofnodion NBN a SEWBRc yn arwain at ddyblygu mwy o gofnodion nag o rai newydd.

Cafodd cofnodion eu prosesu i dynnu rhai a ddatblygwyd (lle'n bosibl) a chofnodion tu allan i'r ffrâm amser, a chafodd cofnodion eu grwpio yn ôl degawd. Dim ond os oedd y dyddiad dechrau ar ôl 1970 y cafodd cofnodion gydag ystod dyddiadau eu cynnwys, a defnyddiwyd y dyddiad gorffen ar gyfer grwpio yn ôl degawd. Lle'r oeddent ar gael ac yn addas, tynnwyd sylw at gofnodion o ddiddordeb megis lladd ar y ffordd, niferoedd uchel neu gofnodion bridio.

Cafodd dwysedd cofnodion fesul kilometr sgwâr a'r gofnod ddiweddaraf fesul kilometr sgwâr eu llunio yn defnyddio FSC Tom.Bio Tool ar gyfer pob rhywogaeth neu grŵp rhywogaeth. Cafodd cofnodion gyda chyfeiriadau grid niferoedd isel eu rhoi yng nghanol y cyfeirnod grid. Dylid nodi y gall cofnodion fod am un unigolyn neu lawer, felly mae canlyniadau'n cyfeirio at ddwysedd a dosbarthiad cofnodion ac nid ynigolion. Ni chafodd symudedd cymharol rhywogaethau ei ystyried yn yr adroddiad hwn ond dylid ei nodi.

I ddadansoddi cofnodion o safleoedd a warchodir, cafodd haenau GIS o ardaloedd a warchodir eu golygu a'u cyfuno i dynnu gorgyffwrdd a dynodiadau lluosog, gyda blaenoriaeth yn cael ei roi i lefelau uwch o warchodaeth. Caiff cofnodion o ardaloedd a warchodir eu cyflwyno fel siart tafell o gyfanswm nifer y cofnodion. Dylid nodi na chaiff y rhesymau am ddynodiad eu hystyried, fel y gall rhywogaeth fod o fewn ardal a warchodir, ond peidio bod yn nodwedd a restrir neu ddiwallu'r meini prwaf dynodiad ei hun.

Lle daeth rhywogaeth neu grŵp rhywogaeth o fewn cynllun cofnodi neu fonitro cenedlaethol, gwnaed ymdrechion i gael cofnodion ar gyfer ardal yr astudiaeth. Defnyddiwyd y data hwn i ddangos lefelau o gyfranogiad mewn cynlluniau o'r fath ac, os oedd y data yn addas, roi tueddiadau

poblogaeth. Yn y rhan fwyaf o achosion, roedd maint sampl y data yn rhy fach ar gyfer dadansoddiad ystadegol cadarn, felly dylid eu trin yn ofalus.

Lle'n berthnasol, cafodd cofnodion rhywogaethau eu mesur ar feini prawf cenedlaethol a lleol. tebyg i Feini Prawf Safleoedd Bywyd Gwyllt De Cymru,¹ i ddynodi safleoedd neu ardaloedd pwysig ar gyfer y rhywogaeth neu grŵp tacsonomig hynny. Lle'n berthnasol, cyfeirir at waith gofodol a wneir gan fudiadau cadwraeth ar lefel genedlaethol, megis dynodi ardaloedd blaenoriaeth. Dangosir y rhain os ydynt yn dod o fewn ardal yr astudiaeth.

Gwnaed yr holl waith GIS yn defnyddio QGIS.

Cyfeiriadau

1. Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gwent (2004) *Canllawiau ar gyfer Dethol Safleoedd Bywyd Gwyllt yn Ne Cymru*. Partneriaeth Safleoedd Bywyd Gwyllt De Cymru.

Atodiad 2: Ffynonellau Data

Cyfeiriad

Ffiniau Awdurdodau Lleol (marc dŵr uchel ac isel) o Lle.llyw.cymru. Yn cynnwys gwybodaeth sector cyhoeddus dan Drwydded Llywodraeth Agored f2.0.

Ardaloedd a Safleoedd a Warchodir Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (SAC), Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (SPA), Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol (NNR), Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SSSI), Gwarchodfeydd Natur Lleol (LNR), Parciau Cenedlaethol ac Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol.

I gyd gan Cyfoeth Naturiol Cymru, drwy Lle.glyw.cymru. Yn cynnwys Gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys data'r Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawl Cronfa Ddata 2021.

Safleoedd o Bwysigrwydd ar gyfer Cadwraeth Natur (SINC) Cafwyd gan Ganolfan Cofnodion Bioamrywiaeth De Ddwyrain Cymru, heblaw'r rhai o fewn Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, a gafwyd gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog,

Daeareg Arolwg Daearegol Prydain (BGS). 2020. Set data BGS Daeareg Creigwely 625K. Yn cynnwys deunyddiau BGS © UKRI (2020)

Afonydd Set data Prif Afonydd. 2005. Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys data Arolwg Ordnans, Rhif Trwydded Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawl Cronfa Ddata 2021.

Parthau Llifogydd Map Llifogydd: set data Llifogydd Parth 3. Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Mae rhai o nodweddion yr wybodaeth yn seiliedig ar ddata gofodol digidol ar drwydded gan y Ganolfan Ecoleg a Hydroleg © NERC (CEH). Defra, Swyddfa'r Met ac Asiantaeth Afonydd DARD © Hawlfraint y Goron. © Cranfield University. © James Hutton Institute. Yn cynnwys data OS © Hawlfraint y Goron a hawl cronfa ddata 2015. Gwasanaethau Tir ac Eiddo © Hawlfraint y goron a hawl cronfa ddata 2021.

Ecosystemau

Glaswelltir Data o Terrestrial Phase 1 Habitat Survey 1997. Yn dangos glaswelltir asid, niwtral, calchaid a chorsiog dan 300m. Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans, Rhif Trwydded Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawl Cronfa Ddata.

Tir Amaethyddol Arolygon Dosbarthiad Tir Amaethyddol (Cymru) ar ôl 1988 Arolygon Dosbarthiad Tir Amaethyddol (Cymru). Llywodraeth Cymru. 2017. ©Hawlfraint y Goron. Mapio yn deillio o ddata priddoedd © Cranfield University (NSRI) a Rheolydd Llyfrfa Ei Mawrhydi 2021 © Hawlfraint y Goron 2020, Swyddfa'r Met. Yn cynnwys data OS © Hawlfraint y Goron a hawl cronfa ddata 2021. Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl.

Dosbarthiad Darpariaethol Tir Amaethyddol (ALC) (Lloegr) Natural England Open Data (2018) © Hawlfraint Natural England. Yn cynnwys data Arolwg Ordnans © Hawlfraint y Goron a hawl cronfa ddata (2021).

Ucheldir Data o OS Terrain 50. Yn cynnwys data OS © Hawlfraint y Goron a hawl cronfa ddata 2021.

Trefol Set ddata Ardaloedd Trefol (Cymru). Swyddfa Ystadegau Gwladol. © Hawlfraint y Goron a hawl cronfa ddata 2021. Arolwg Ordnans 100021874.

Coetir Set data Rhestr Coetiroedd Coedwigoedd Cenedlaethol Cymru 2018. Coetiroedd Llydanddail, Coniffer a Chymysg. Yn cynnwys gwybodaeth gan y Comisiwn Coedwigaeth. © Hawlfraint y Goron a hawl cronfa ddata 2019 Arolwg Ordnans (100021242).

Dŵr Croyw a Gwlypdiroedd Cyfoeth Naturiol Cymru. 2021. Arsylwi Dyfroedd Cymru. Asesiad Interim Afonydd 2018. Arsylwi Dyfroedd Cymru:

<https://waterwatchwales.naturalresourceswales.gov.uk/en> (agorwyd 14/03/2021).

Set data Prif Afonydd. 2005. Yn cynnwys Gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawl Cronfa Ddata.

Arfordirol Set data morfeydd heli(2009–2016). Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a hawl cronfa ddata a setiau data Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (SAC), Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (SPA), Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol (NNR) a Safleoedd Arbennig o Ddiddordeb Gwyddonol (SSSI). Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawl Cronfa Ddata

Cofnodion rhywogaethau

Cafwyd gan Ganolfan Cofnodion Bioamrywiaeth De Ddwyrain Cymru (SEWBRc), Canolfan Cofnodion Amgylcheddol Caerloyw (GCER), Canolfan Cofnodion Biolegol Swydd Henffordd a'r Atlas Rhwydwaith Bioamrywiaeth Cenedlaethol (Atlas NBN).

Rhoddodd y sefydliadau dilynol eu caniatâd i ddefnyddio eu cofnodion ar Atlas NBN.

Cadwraeth Amffibiaid ac Ymlusgiaid (ARC), Cadwraeth Glöynnod Byw, Cydbwyllgor Cadwraeth Natur (JNCC), Cyfoeth Naturiol Cymru, Cymdeithas Brydeinig Gwas y Neidr (BDS), Cymdeithas Fotanegol Prydain ac Iwerddon (BSBI), Cymdeithas Mamaliaid, Llywodraeth Cymru, Natural England (NE), Project Splatter, RSPB, Y Ganolfan Cofnodion Biolegol (BRC), Ymddiriedolaeth Cadwraeth Ystlumod (BCT), Ymddiriedolaeth Ornitholeg Prydain (BTO), Ymddiriedolaeth y Bobl dros Rywogaethau mewn Perygl (PTES)

Bu'r sefydliadau dilynol hefyd mor garedig â rhoi data o gynlluniau cofnodion cenedlaethol:

Cadwraeth Glöynnod Byw, Canolfan Ecoleg a Hydroleg y DU, Ymddiriedolaeth Ornitholeg Prydain a'r Cydbwyllgor Cadwraeth Natur: Cynllun Monitro Gloynnod Byw y DU

Cyfoeth Naturiol Cymru: Data electrobysgota, Arolwg Dyfrgwn Cenedlaethol Cymru.

Cymdeithas Fotanegol Prydain ac Iwerddon, Canolfan Ecoleg a Hydroleg y DU, Plantlife a Chydbwyllgor Cadwraeth Natur: Cynllun Cenedlaethol Monitro Planhigion

Project Splatter: Project Splatter

Ymddiriedolaeth Amffibiaid ac Ymlusgiaid: Cynllun Cofnodi Cenedlaethol Amffibiaid ac Ymlusgiaid.

Ymddiriedolaeth Cadwraeth Creaduriaid Hela a Bywyd Gwyllt: Cyfrifiad Cenedlaethol Bagiau Hela

Ymddiriedolaeth Cadwraeth Ystlumod: Cynllun Cenedlaethol Monitro Ystlumod.

Ymddiriedolaeth Ornitholeg Prydain: Arolwg Adar Bridio, Arolwg Adar Gwlypdir

Ymddiriedolaeth y Bobl dros Rywogaethau Mewn Perygl: Cynllun Cenedlaethol Monitro Pathewod, HedgehogStreet, Rhaglen Genedlaethol Monitro Llygod y Dŵr

Atodiad 3: Byrfoddau

AONB	Ardal Harddwch Naturiol Eithriadol
AOO	Ardal Defnydd
ARC	Ymddiriedolaeth Cadwraeth Amffibiaid ac Ymlusgiaid
ASNW	Coetiroedd Naturiol Lled-Naturiol
BAP	Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth
BBNP	Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog
BBS	Arolwg Adar Bridio
BDS	Cymdeithas Brydeinig Gwas y Neidr
BNM	Glöynnod Byw ar gyfer y Mileniwm Newydd
BOU	Undeb Ornitholegwyr Prydain
BRIG	Grŵp Adrodd a Gwybodaeth Bioamrywiaeth
BSBI	Cymdeithas Fotanegol Prydain ac Iwerddon
BTO	Ymddiriedolaeth Ornitholeg Prydain
CABI	Canolfan Dyframaeth a Biowyddoniaeth Rhyngwladol
CBC	Cyngor Bwrdeistref Sirol
CCW	Cyngor Cefn Gwlad Cymrus
CEH	Canolfan Ecoleg a Hydroleg y DU
CPLD	Diwrnod Daliad fesul Trwydded
CUOP	Prosiect Dyfrgwn Prifysgol Caerdydd
EOO	Maint Defnydd
ERLoB	Rhestr Goch Adar Ewropeaidd
FCS	Statws Cadwraeth Ffafirol
GERC	Canolfan Cofnodion Ecolegol Caerloyw
GG	Gwent Fwyaf
GOS	Cymdeithas Ornitholegol Gwent
GWCT	Ymddiriedolaeth Cadwraeth Creaduriaid Hela a Bywyd Gwyllt
HBRC	Canolfan Cofnodion Biolegol Swydd Henffordd

IAPA	Ardal Planhigion Âr Bwysig
IFA	Ardal Ffyngau Bwysig
INNS	Rhywogaethau Goresgynnol Anffrodol
IPA	Ardal Planhigion Bwysig
IUCN	Undeb Rhyngwladol Cadwraeth Natur
JNCC	Cydbwyllgor Cadwraeth Natur
LERC	Canolfan Cofnodion Amgylcheddol Lleol
LNR	Gwarchodfa Natur Leol
MMBG	Grŵp Gwyfynod a Glöynnod Byw Sir Fynwy
MTAC	Gwneud i'r Gwiber Gyfrif
NARRS	Cynllun Cofnodi Cenedlaethol Amffibiaid ac Ymlusgiaid
NASCO	Sefydliad Cadwraeth Eogiaid Gogledd Iwerydd
NBMP	Rhaglen Genedlaethol Monitro Ystlumod
NBN	Rhwydwaith Cenedlaethol Bioamrywiaeth
NDMP	Rhaglen Genedlaethol Monitro Pathewod
NEA	Asesiad Cenedlaethol Ecosystemau
NMRS	Cynllun Cenedlaethol Cofnodi Gwyfynod
NNR	Gwarchodaeth Natur Genedlaethol
NNSS	Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Anffrodol
NPMS	Cynllun Cenedlaethol Monitro Planhigion
NPS	Arolwg Cenedlaethol Pyllau
NWVMP	Rhaglen Genedlaethol Monitro Llygod y Dŵr
PRR	Rhanbarth Atgyfnerthu Arfaethedig
PTES	Ymddiriedolaeth y Bobl dros Rywogaethau mewn Perygl
RDB	Data Llyfr Coch
RSPB	Cymdeithas Genedlaethol Gwarchod Adar
SAC	Ardaloedd Cadwraeth Arbennig
SEWBRc	Canolfan Cofnodion Bioamrywiaeth De Ddwyrain Cymru
SEWRT	Ymddiriedolaeth Afonydd De Ddwyrain Cymru
SINC	Safleoedd Pwysigrwydd ar gyfer Cadwraeth Natur

SPA	Ardal Gwarchodaeth Arbennig
SPG	Canllawiau Cynllunio Atodol
SQI	Mynegai Ansawdd Rhywogaethau
SSSI	Safle o Ddiddordeb Gwahanol Arbennig
SWTRA	Asiant Cefnffyrdd De Cymru
UKBAP	Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth y DU
UKBMS	Cynllun Monitro Gloynnod Byw y DU
WaREN	Rhwydweithiau Ecolegol Cydnerth Cymru
WCBS	Arolwg Gloynnod Byw Cefn Gwlad Ehangach
WeBS	Arolwg Adar Gwlypdiroedd
WWT	Ymddiriedolaeth Adar Gwylt a Gwlypdiroedd